

**Entre tots ho farem tot
Epistolari: Jordi Arbonès &
Albert Manent**

A cura de Ramon Farrés
«Visions», 2, Punctum,
Lleida, 2011.

Aquest epistolari recollit per Ramon Farrés s'inscriu en la tasca que fa el Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània, d'investigar i difondre el patrimoni de les traduccions en circumstàncies especialment adverses, com ara durant el franquisme i l'exili. En aquest cas es tracta de la correspondència entre dos intel·lectuals i activistes culturals. Jordi Arbonès, traductor i escriptor establert a l'Argentina, escriví la primera carta a Albert Manent pel setembre de 1959, carta que no es conserva, i Albert Manent tanca la correspondència el juliol de 1996; és a dir, un contacte prou extens, i sovintejat, amb un centenar de cartes aplegades, que dona llum sobre una relació fecunda, ja iniciada a Barcelona anys abans a la Penya Cultural Barcelonessa, entre dues personalitats altament compromeses amb la cultura del país. Tots dos personatges es beneficiaren d'aquesta comunicació. Si bé pot semblar que Arbonès reclama de Manent que li sigui el mentor intel·lectual, també Manent aprofità el contacte per establir relacions amb els exiliats i aconseguir col·laboradors per a algunes revistes, com ara «Serra d'Or». És ben significativa la frase que Manent deixa anar en una de les cartes: «Entre tots ho farem tot» (carta 35), lema de l'època, que respon al sentit d'aquella relació d'interès mutu al servei d'una causa. Al llarg de la correspondència apareixen esdeveniments públics, com ara la tornada de Tarradellas, però no hi falten tampoc temes més personals, ni el seguiment de les inquietuds de tots dos. L'ànsia que patia Arbonès per la seva feina i en alguna època les penúries econòmiques derivades de la manca de traduccions es compensen amb

els plans de Manent de cercar noves oportunitats i de donar a conèixer els seus assaigs, i la seva passió per recollir les edicions en català a l'exili. Per tot plegat, el recull és una aleanada pregona d'humanitat.– G.O. de L.B.

**El País Valencià mig segle
després de Joan Fuster**

Joan Garí

Viatge pel meu país.

**En el camí de Joan Fuster,
50 anys després**

Imatges de Joan Antoni Vicent
Editorial Tres i Quatre,
València, 2012.

Joan Fuster va escriure per a Destino, ara fa tot just mig segle, la guia *El País Valencià*, amb imatges de Ramon Dimas, i sense propòsits, tal com confessà l'autor, «maliciosos». Com que aquell text fou «informatiu», «apologètic» i, de tant en tant, segons Fuster, espicossat d'«anotacions iròniques i subratllats incisius», revoltà violentament el galliner indígena contra el de Sueca, tot plegat convenientment incitat, és clar, pel ressentiment i l'enveja de la capella de lletraferits locals i camises blaves. El llibre, com és sabut, esquerdà per sempre més la imatge mel·líflua del país, la de les flors i violes, i deixà per sempre més, al costat de l'estampa bucòlica, la reflexió introspectiva, un punt iconoclasta. Joan Garí, un altre escriptor valencià d'una gran agudesa, cinquanta anys després ha repetit l'experiència, ha refet aquell viatge a través d'uns paisatges geogràfics, però també morals, inevitablement distints dels de Fuster. Tot plegat, el ciment ha sepultat bona part d'aquell món ja no tan agrícola en mans d'uns nous amos que, això no obstant, no s'han allunyat gaire ni en la intenció ni en els afectes de l'odiosa casta franquista. La mirada de Garí, un autor poc donat a les concessions, inflexible quan s'ho proposa, és una mirada neta, intel·ligent, d'algú compromès amb la societat que l'envolta. L'autor d'*Història d'Amèrica*, un altre

llibre magnífic, el que ara ha fet és recórrer, diríem, camins vells i nous alhora, si escoltem l'escriptor castellonenc Manuel Vicent, que ha escrit el pròleg i que no s'ha estat de qualificar el text de senzill i autèntic, també de necessari, com fou el de Joan Fuster. Arriba, doncs, un feliç i inesperat *aggiornamento* que Fuster va voler evitar el 1971 amb motiu de la traducció al català de la seva «polèmica» guia. Per a l'ocasió, l'editorial Tres i Quatre ha tingut la gosadia, i cal dir també que l'encert, d'apostar per una edició de gran format. Un homenatge ben oportú i un plaer.– Francesc Viadel

Una biografia de Jaume II de Mallorca

Josep-David Garrido i Valls

**Jaume II de Mallorca,
rei de les Balears i Pitiüses,
comte català del Nord**
Rafael Dalmau, Editor,
Barcelona, 2011.

Josep-David Garrido i Valls continua la seva tasca d'oferir monografies assequibles a un gran públic i ben documentades, sobre episodis importants de la història de la Catalunya medieval. Ara ens presenta una síntesi biogràfica del controvertit Jaume II de Mallorca, que amb les seves gairebé 160 pàgines és la més extensa i en tot cas la més posada al dia de què disposem. El tracta amb una gran simpatia i posa en relleu que, malgrat els problemes de tota mena que va tenir, va recuperar el regne que en un primer moment havia perdut i va morir essent rei. No amaga, però, que el títol de «rei de Mallorca» no corresponia gaire a la realitat, des del moment que visqué d'una manera habitual als seus dominis nord-catalans i occitans, sempre en una situació difícil entre els sobirans de França i els sobirans de Catalunya-Aragó. Fóra bo que Garrido es decidís a ampliar aquesta obra i a afegir-hi d'una manera sistemàtica les referències bibliogràfiques i documentals corresponents, sobretot en les múltiples oca-

sions en què afirma que altres erudits donen dades equivocades o quan fa aportacions noves sobre una colla d'aspectes de la complexa vida de Jaume II de Mallorca. Ara hi ha, això sí, una extensa llista bibliogràfica final i un útil índex de noms.– G.B.

**Un llibre de Ramon Amigó
Ramon Amigó i Anglès
Onomàstica i llenguatge.**

De cap a cap del país
Rafael Dalmau, Editor,
Barcelona, 2011.

Ramon Amigó i Anglès, nascut a Reus el 1925 i traspassat igualment a Reus el setembre de 2011, es dedicà amb gran entusiasme als estudis d'onomàstica, en els quals esdevingué una autoritat indiscutida, encara que la seva formació era autodidàctica i mai no havia trepitjat les aules universitàries. *Onomàstica i llenguatge*, aparegut l'abril de 2011 amb la col·laboració de la Fundació Privada Mútua Catalana, és el darrer llibre que li coneixem, format, com altres d'anteriors, per un recull divers de treballs publicats o inèdits, en general breus i d'un to més aviat divulgador, destinats a un gran públic, però alhora plens de saviesa i de seny i ben útils per als especialistes en els temes que toca. Hi destaca la relació que l'autor va tenir amb el gran lingüista Joan Coromines, amb el qual lògicament discrepa de tant en tant en alguns plantejaments etimològics. Un dels capítols més extensos i més interessants de l'obra és precisament la transcripció de les observacions que Joan Coromines va fer a Amigó en rebre el mecanoscrit inicial del recull de noms de Vilallonga de Ter, que havia de publicar el 1979. Jordi Ginebra, catedràtic de lingüística catalana de la Universitat Rovira i Virgili, sintetitza en un ampli pròleg els valors d'aquest llibre d'Amigó, alhora senzill i profund, com tots els seus.– B.B.

lema d'or